

De Lustrumkoerier

Onregelmatig verschijnend tijdschriftje der Schiedamsche Toneelvereniging onder het devies "Utile Dulci" nummer 3

Een goed 2011 wordt u toegewenst door het bestuur en de Lustrumcommissie

Wij ontvangen allerlei leuke reacties op De Lustrumkoerier, waarvoor onze dank.

Doken we in het vorige nummer al een beetje in de historie van U.D. van de afgelopen tien jaar, dit keer doen we een grote stap terug en belichten de jaren 1911-1921. In het elfde nummer zijn we dan precies door een eeuw U.D. heengelopen.....

Uit de notulen van de ALV van 14 september 1960:

"De nieuwe kascommissie zal bestaan uit de dames J.de Vries-Zweep, M.Pothuis-Karreman en G. ter Veld-van Leeuwen. De leden stemmen ermee in, hoewel de heer Henk Hoek vreest dat drie vrouwen er niet veel terecht van zullen brengen."

De jaren 1911 – 1921

Op 5 november 1911 wordt in Schiedam een rondschrift "aan verschillende liefhebbers van Tooneelspelkunst te Schiedam" gericht:

L.S.,

Reeds meermalen kwam bij ondergeteekenden het plan op in Schiedam een Tooneelclub op te richten.

Door enkele besprekingen met verschillende personen kreeg dit plan vasten vorm.

De Vereeniging zou, zoo stelden ondergeteekenden zich voor, ten doel hebben de bevordering van het tooneelspel hier ter stede, met de bijbedoeling eventueele batige saldi van te geven uitvoeringen te bestemmen voor liefdadige doeleinden.

Om tot bloei te geraken zou een dergelijke vereeniging natuurlijk een flink aantal leden moeten tellen. Ondergeteekenden meenen hiertoe ook op uw medewerking te mogen rekenen.

Ten einde nu, na uitvoeriger bespreking, tot de oprichting van een zoodanige vereeniging te komen, hebben zij de eer U, wanneer hun plan bij U sympathie mocht vinden, uit te noodigen tot het bijwonen eener constituerende vergadering op Zaterdag 11 November a.s, 's avonds 8 uur in Maison van der Heijden (Hoogstraat).

Hoogachtend,

(get.) A.M. de Jong

(get.) P.J.Blom

De Bijeenkomst resulteert in de oprichting van U.D. door elf personen:

Jan van Aalst, Piet Blom, Ina Cool, Toos de Groot, Alewijn de Groot, Kees Hoogeboom, Aay Hoogendijk, Aat de Jong, Toetie Prins, Jan van Ree en Jacques van der Schalk. Op voorstel van Aat de Jong wordt de naam "Utile Dulci" gekozen.

In besloten kring

De eerste twee voorstellingen worden veiligheidshalve in besloten kring uitgevoerd: op verzoek van den Schiedamsche Gymnasiasten Bond "Non Semper Tendit Arcum Apollo" speelt UD voor de eerste maal in haar leven op 13 januari 1912 het blijspelletje "Dat Drukke Leven!" en op 20 april 1912 "Mevrouw is niet thuis".

Eerste openbare uitvoering

Op 30 december 1912 volgt dan de eerste openbare uitvoering van U.D.: in de splinternieuwe schouwburgzaal "Odéon" wordt "Het Donkere Punt" opgevoerd. Op de planken staan, behalve 7 van de 11 oprichters (Ina Cool, Toos de Groot, Piet Blom, Alewijn de Groot, Kees Hoogeboom, Aay Hoogendijk en Aat de Jong) nog 6 spelers waarvan enkele namen nog lang zullen natrillen: Linus Visser, Jo Hazeu, Hans Jansen, Martha Cool, Ada Post Uiterweer en Bets Mak.

De Nieuwe Schiedamsche Courant schreef op 31 december 1912: "Dit stuk zoo vol geestige en grappige momenten, werd over het algemeen zeer vlot gespeeld. De rollen waren uitnemend ingestudeerd, zoodat de dilettanten voor hun fraai en goed verzorgd spel een dankbaar applaus oogstten."

Ook het bestuur der Schiedamsche Gezondheidskolonies was zeer tevreden daar zij het batig saldo van de avond mochten opstrijken: f 303,08.

Dat smaakte naar meer. Het Donkere Punt werd nog drie keer neergezet: de 2e keer in Vlaardingingen met als goed doel de Vereeniging "Onderwijs aan Herstellende Kinderen", de 3e maal in Kinderdijk en de laatste maal weer in Schiedam.

Groote Stadslucht

In seizoen 1913-1914 viel de keuze op "Groote Stadslucht". Er werd melding gemaakt van het "décor waarvan veel werk was

gemaakt, hetgeen vooral te danken was aan de welwillende medewerking van den heer M.A. van der Lugt Melsert van den Grooten Schouwburg te Rotterdam, die de stoffeering en de meubileering van het 4e bedrijf op zich had genomen.”

3 januari 1914 werd 'Grootte Stadslucht' nog een keer in Vlaardingen opgevoerd, maar daarna kreeg UD ook de gevolgen te verwerken van de eerste wereldoorlog die in juli 1914 uitbrak. Verschillende leden moesten “aan hunnen militaire verplichtingen voldoen, waardoor het Bestuur gedwongen was voorloopig van het geven van Liefdadigheidsvoorstellingen af te zien.” Met kunst- en vliegwerk kon, met wijziging in de oorspronkelijke rolbezetting, nog één keer “het Donkere Punt” gespeeld worden ten bate van het “Comité tot Ontwikkeling en Ontspanning van Werkloozen te Schiedam”, maar een nieuw stuk werd niet ingestudeerd.

Weer toneelspelen

Pas in het voorjaar van 1916 liet U.D. weer van zich horen met “Boezemvrienden”. Schiedam, Kinderdijk en Rotterdam werden bespeeld en opnieuw oogstte U.D. lof in de pers: “Utile Dulci” gaf een over het geheel zeer te prijzen vertolking van het blijspel ‘Boezemvrienden’. Het spel stond op voor dilettanten zeer hoog peil en er werd gespeeld met een vlotheid die men weinig aantreft. Aan aankleding en decor was bijzondere zorg besteed en de regie bleek in goede handen”.

In 1917 koos men voor drie eenacters. “Het kwam ons voor dat een deel van het succes zeer zeker te danken was aan de uitstekende regie van den heer A.M. de Jong, die in zijn spel en zelfs in zijn uiterlijk ons aan den jongen Chrispijn doet denken, die ook zoo kalm de dingen langs zijn neus weg kan zeggen. En waar de overigen hem waardig terzijde stonden, behoeft het ook niet te verwonderen dat de avond ten volle geslaagd mag worden genoemd”.

Helaas was het publiek niet in groten getale opgekomen – de netto-opbrengst van de voorstelling bedroeg niet meer dan een schamele f 140,20.

Spaansche Griep

Veel beter ging het met “Twee Wapens”, gespeeld in april 1918: de Schiedamse Gezondheidskolonie werd f 480,63 rijker. Aangemoedigd door dit succes besloot het bestuur twee voorstellingen te brengen:

een matinee (‘in navolging van de bekende Tivoli-Matinées te Rotterdam’) op 20 October en een avondvoorstelling later in het seizoen. De Matinée werd “plotseling van hoogerhand afgelast, daar wegens een ernstige Spaansche griep-epidemie door het college van B. en W. alhier de publieke vermakelijkheden werden gesloten”.

Op zondag 1 december kon de uitgestelde middagvoorstelling eindelijk plaats hebben. Er werd een “zeer geslaagde openingspeech gehouden door den Heer D.Visser, die zich daartoe als Portier vermomd vooraf bij den ingang der zaal had opgesteld en zijn rol zoo schitterend speelde dat menigeen op een dwaalspoor kwam en hem aanzag voor een nieuwe creatie van de “Odeon”-Directie.

Verschillende jonge dames – den Heer Visser van het tennisveld zeer goed bekend – lieten dien middag dubbeltjes glijden in de hand van den “portier” die zoo voorkomend hunne plaatsen aanwees!”

Helaas bedroeg het nuttig saldo slechts f 53,39 aangezien “door het uitstel vanwege de Spaansche griep-epidemie dubbele onkosten waren gemaakt”. De Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose was er niettemin dankbaar voor.

Bekenden Nederlandschen schrijver

In 1919 werd “De Hotelrat” op de planken gebracht. Het stuk was geschreven “door onzen oud-stadgenoot A.J.Zoetmulder, den thans zoo bekenden Nederlandschen schrijver” en dat werd uitbundig besproken. Er werd zelfs een foto gemaakt van spelers en speelsters ‘met den schrijver in het midden’, die op pagina 4 staat afgedrukt.

Seizoen 1919-1920 bracht vier eenacters met aangrijpende titels: ‘Doodenrit’, ‘De Inbreker en het Meisje’, ‘Souper’ en ‘Pakidylle’ .” Aan het slot deezer voorstelling werd mej. M.G.J. Vos het eere-lidmaatschap aangeboden uit erkentelijkheid voor aan de Vereeniging bewezen diensten. Het was een waarlijk roerend oogenblik toen de voorzitter van U.D. het scheidende lid – Mej. Vos zou binnenkort naar Indië vertrekken – als trouwe kameraad toesprak die zich vanaf de oprichting met een bijzondere toewijding aan U.D. had gegeven”.

In het Lustrumboekje van 1921 staat een foto van haar, omringd door veel boeketten met daaronder “Voor het publiek meer bekend onder den naam van Marietje Vos, heeft zij zich niet

alleen door haar fraai verzorgd spel, maar bovenal door hare sympathieke wijze van omgang met hare kunstzusters en –broeders zeer bemind gemaakt.

Moge zij bij haar terugkeer uit Indië een nog steeds bloeiend U.D. aantreffen en het publiek haar dan nog menigmaal op de planken zien verschijnen!"

Ook in Gouda, "waar wij nog nimmer waren opgetreden en op vriendelijke uitnodiging van den Burgemeester aldaar waren geïntroduceerd had onze voorstelling een buitengewoon succes, hetgeen ons wederom de voldoening gaf dat ons werk ook buiten Schiedam door geheel onpartijdig publiek wordt gewaardeerd."

Blijspel in drie bedrijven

Het volgende blijspel in drie bedrijven werd "Mijnheer de Senator". Het stuk werd tweemaal in Schiedam opgevoerd en daarna in Maassluis, waar de pers weer superlatieven tekort kwam: "Utile Dulci mag er als Tooneelvereniging zijn; de kennismaking met dit Schiedamsche gezelschap is een aangename geweest. Velen zullen die kennismaking ongetwijfeld gaarne willen vernieuwen, vooral als zij het genot, door haar uit een oogpunt van kunst geschonken, weder verbindt aan een zoo sympathiek doel: bestrijding door middel van het tooneel van de gevreesde tuberculose."

Het blijspel "De Sabijnsche Maagdenroof" was wederom een succes. Behalve in Maassluis en Schiedam werd dit stuk ook gespeeld in een nieuw 'afzetgebied': voor de vereniging "Kunstgenot" werd gespeeld in Hotel Meyer in Middelharnis.

"Aan deze twee-daagsche reis naar de "eilanden" hebben wij de meest aangename herinneringen bewaard, waarbij o.m. de viering van den verjaardag van onzen regisseur, na afloop der voorstelling, welk feest tot diep in de nacht werd voortgezet, een voorname plaats bekleedt".

Netto opbrengst f 5.710,06½

Het laatste optreden aan het eind van de eerste tien jaar van U.D.'s bestaan moest gaan bestaan uit vier eenacters in plaats van één groot stuk: de belangen van de medewerkende leden bleken hoe langer hoe meer uit elkaar te gaan lopen en een groot percentage woonde niet meer in Schiedam. Repeteren met een fors aantal spelers werd zo goed als onmogelijk. Het werd dus "De Voet", "In de val" , "Buren" en "Mondschein-sonate" en de première in Schiedam, op 29 april 1921, ging ten bate van de 'Schiedamsche Vereniging tot Bescherming van Zuigelingen'. Daarna werd nog gespeeld voor leden van de Schiedamsche Burgerwacht, in Vlaardingen ten bate van het 'Vissersweduwen en Weezenfonds' en op 7 mei 1921, tenslotte, in Maassluis.

In de eerste tien jaar van haar bestaan speelde Utile Dulci in totaal het respectabele bedrag van f 5710,06½ bijeen voor verschillende liefdadige instellingen.

Ook in die tijd kende men het begrip 'klantvriendelijkheid al: tijdens de pauzes tussen de verschillende bedrijven (" vooral bij dilettanten voorstellingen meestal langdurig en vervelend door de gebrekkige decor-verwisseling") werd er muziek ten gehore gebracht ('In de pauzes deed zich de Schiedamsche Mandolineclub, onder pianobegeleiding, hooren, die met haar vrolijke tokkelmuziek het wachten op het volgende bedrijf, dat weleens lang duurde, geheel deed vergeten') . Maar helaas, de Mandolineclub hield al spoedig op te bestaan waarna er een eigen strijk-ensemble tot stand kwam onder leiding van Wim Blaisse. Het bleek het begin van een lang succesverhaal: het "U.D.-strijkje" werd bijna even beroemd als U.D. zelf, en het heeft in verschillende samenstelling gedurende tientallen jaren de optredens van U.D. muzikaal ondersteund.

En waar feesten wij in 2011?

Het leek allemaal zo mooi toen de eerste plannen voor het Lustrum gemaakt werden: Toen de distilleerderij Wenneker in 1967 verhuisde bleef er een groot leeg fabriekspand in het hart van Schiedam staan. Het gemeentebestuur van Schiedam heeft enkele jaren geleden het goede idee gehad om het gebouw niet te slopen maar te renoveren en het om te vormen tot een multifunctioneel gebouw met een filmzaal, een theaterzaal, een foyer en een centrum voor beeldende kunst en een aantal ateliers. Op dit ogenblik wordt er nog druk gewerkt aan de renovatie maar in maart 2011 gaat de filmzaal open en in september zal het hele gebouw officieel geopend worden. De ideale plaats voor ons lustrum, denken we. Maarr..... Op dit moment is er nog geen management voor het gebouw aangesteld, en dus kunnen wij nog met niemand overleggen of wij het gebouw op 12 november kunnen gebruiken(!). Een van de bestuursleden is dus op zoek naar een alternatieve plaats, voor het geval dat.....

Uit de notulen van de Ledenvergadering van 23 augustus 1946:

“De Voorzitter der Feestcommissie deelt dan de plannen voor het 7de Lustrum mede:

10 November Oudejaarsdagviering

11 Nov. Feestvoorstelling in Musis met bal na

12 Nov. Herhaling der feestvoorstelling tegen goedkoope prijzen

16 Nov. Groot feestdiner voor de leden in Hotel Parkheuvel te Nunspeet. Dit laatste omdat we dan niet onderhevig zijn aan een sluitingsuur. Er zullen geen andere gasten zijn en dus zijn we geheel onder elkaar. Vooral over dat laatste punt, Nunspeet, ontspint zich een uitgebreide discussie. Versch. leden vinden het niet noodig zoover van huis te gaan. Ook het finantieele is een groot punt. Dhr.C zegt dat het de bedoeling is met bonboekjes te werken, zoodat ieder het zoo duur kan maken als hij het zelf wil. Dhr. G wil graag de oud-leden erbij hebben wat de heer H doet opmerken dat hij dat bij een 35-jarig feest niet noodig vindt. Hij persoonlijk voelt voor een gezellig feest maar als hij moet gaan staan buigen en beleefd doen tegen oud-leden komt hij liever niet”

De spelers van Hotelrat, geschreven door onzen oud stadgenoot A.J. Zoetmulder, den thans zoo bekenden Nederlandschen schrijver(in het midden)

